

VOKS

MGR. MICHAELA PLŠKOVÁ

CÍL

- Rychlé nabytí funkčních komunikačních dovedností
- Rozvoj komunikační flexibility a samostatnosti
- Široká cílová skupina uživatelů
- Věkové kategorie bez omezení

CÍLOVÁ SKUPINA

- Osoby s:
 - PAS
 - DS
 - DMO
 - Afázií
 - Těžkou formou VD

VĚK

- Jakýkoliv
- Není třeba vyčkávat, zda se u dětí s PAS rozvine verbální komunikace --> napomáhá rozvoji

PŘEDPOKLADY PRO ZVLÁDNUTÍ

- Orientace v běžném prostředí – diferenciaci reálných předmětů
- Účel předmětů
- Zraková diferenciaci? – úspěch i u klientů s nevyzrálou ZP

PŘÍPRAVA

- 2 učitelé
 - Komunikační partner (dodržuje pokyny k verbální instrukci)
 - Asistent ("duch")
- Pracovní prostředí – místa, která klient dobře zná

POMŮCKY – VIZ MANUÁL

- Obrázky
- Piktogramy
- Text nad obrázkem – globální čtení
- Velikost 5x5 cm
- Černobílá varianta
- Laminovací obálky
- Samolepící suchý zip
- Lze přichytit na spoustu různých povrchů

NOSIČE OBRÁZKŮ

- Komunikační tabulky
- Běžné materiály
- Dle potřeb klientů
 - Zpočátku stačí 1 tabulka
 - Posléze se skládá komunikační kniha

BAREVNÉ ROZLIŠENÍ

- **Oranžová** – podstatná jména
- **Žlutá** – osoby, včetně zájmen
- **Zelená** – slovesa
- **Modrá** – rozvíjející slova – přídavná jména a některá příslovce
- **Bílá** – různé – spojky, předložky, časové pojmy, barvy, písmena, čísla apod.
- **Červená** – tázací zájmena a frekventovaná slova - ano/ne, není, v pořádku
- **Šedá** – větný proužek
- **Hnědá** – nosná slovní spojení, slovesa, já chci, vidím, mám
- **Fialová** – speciální výrazy – slang, specifické výrazy

PŘÍPRAVNÉ LEKCE

- Odměna – motivace, aktivita
- Oblíbené potraviny a předměty
- Hodnotová hierarchie
- Nedělat, když je dítě hladové, dodržovat hygienická pravidla

POTRAVINY

- Důsledné pozorování
- Konzultace s rodinnými příslušníky
- Seznam 5-8 druhů

ŘÍZENÝ VÝBĚR

- Klient za stolem, komunikační partner naproti němu
- 5-8 pochutin na stole (odstup asi 10 cm) + jejich seznam
- Vybídnutí
- Vybrání (vezme x přiblíží se k potraviny) --> odšknout, změnit pořadí na stole, doplnit
- Opět vybídnout
- Výběr až 3x jedné potraviny, postupně číslovat, zaznamenávat, vybrat 3-5 nejoblíbenějších

VÝUKOVÁ LEKCE 1 – VÝMĚNA OBRÁZKŮ ZA VĚC

- Příprava – pochutiny + obrázky
- Výchozí pozice – klient za stolem, KP naproti, A – vedle nebo za K
- 2 učitelé
- Plně asistovaná výměna
 - Jednou rukou KP nabízí pochutinu
 - Nastavená dlaň na obrázek
 - Při nereagování – verbální pokyn, oslovení + upozornění na pochutinu
- Role asistenta
 - Pomáhá sebrat obrázek ze stolu (rukou klienta!)
 - Zabraňuje klientovi sebrat pochutinu
- Opakování 5x

VÝUKOVÁ LEKCE 2 – UŽITÍ KOMUNIKAČNÍ TABULKY A NÁCVIK SAMOSTATNOSTI

- Oblíbené věci
- Obrázky odpovídající oblíbeným věcem
- Komunikační tabulka oranžové barvy
- Klient sedí za stolem
- KP sedí proti klientovy
- A sedí/stojí za klientem

NÁCVIK SAMOSTATNOSTI

- Postupně se zvětšuje vzdálenost mezi klientem a KP
- Odsunutí od stolu
- A – fyzická pomoc klientovi při vstávání
- Postupně omezena jen na lehký dotek
- Odejmutí obrázku z komunikační tabulky
- Prodlužování vzdálenosti mezi KP a K (odsunout se, couvat, K v prostoru a jde k tabulce)

DALŠÍ POSTUP

- A navede klienta ke komunikační tabulce
- Následuje klienta až ke KP
- Dodržení pravidla komunikační výměny
- KP vrací obrázek na tabulku
- Výběr místa pro uložení tabulky
- Na tabulce ponecháme vždy 1 obrázek dle možné chutí

VÝUKOVÁ LEKCE 3 – ROZLIŠOVÁNÍ OBRÁZKŮ

- Rozlišování obrázků
- Rozvoj dovedností požádat o věc, kterou klient potřebuje k realizaci další činnosti
- Pastelky --> kreslení, lžička --> jogurt, přidání neoblíbených věcí/činností
- Listování – příprava na práci s komunikačním deníkem
- K za stolem, KP naproti, A vedle nebo za K
- 2 obrázky - oblíbená + neoblíbená věc, 2 věci na stole
- 2 obrázky, 1 věc na stole (ta oblíbená)

VÝUKOVÁ LEKCE 3

- Diferenciace mezi 3 a více obrázky (zvládnutí alespoň na 80 %)
- Listování – 2 listy oranžové (pochutiny, předměty)
- Zmenšování formátu obrázků na 5cmx5cm (týká se klientů, kteří pracují s většími) – zmenšovat po jednom, jakmile K diferencuje 8-10 obrázků

DOPLŇKOVÁ LEKCE 1 – ROZŠIŘOVÁNÍ SZ

- Rozšiřování slovní zásoby (jídlo, pití, věci, činnosti, hry, lidé, místa)
- Navazuje na zvládnutí diferenciací symbolů
- Poloha obrázků na listech se nemění, klient je musí vždy spolehlivě nalézt
- Obrázky jsou doplňovány v závislosti na možnostech klienta – nejvýše však 1 za den
- Oblíbená témata, místa, činnosti

VÝUKOVÁ LEKCE 4

- Cílem je tvoření jednoduché věty
- Využívá se k tomu nosné slovo „já chci“
- Tabulka hnědé barvy – nosná slovesa
- Větný proužek šedé barvy + obrázek „já chci“
- Výchozí pozice K, KP i A stejná jako v lekci 1
- K vytvoří větu a předává celý proužek KP
- KP čte, co je na větném proužku

DOPLŇKOVÁ LEKCE 2

- Navazování očního kontaktu
 - KP se při předávání otáčí, sklání hlavu
 - A pomáhá klientovi se lehce dotknout KP
 - KP reaguje s pohledem plným očekáváním
 - --> postupné osamostatňování klienta

VÝUKOVÁ LEKCE 5

- Odpověď na otázku „co chceš?“
- Oblíbené věci/aktivity – nabízíme, motivujeme
- Komunikační kniha
- Obrázky symbolizující „co?“ „chtít“ na větném proužku KP
- Postupně zapojujeme VOKS i další, méně známé osoby

VÝUKOVÁ LEKCE 5 – POSTUP

- I. věci jsou v zorném poli K, ale ne na dosah, věta znázorněna na naše větném proužku
- II. Prezentace více oblíbených věcí

DOPLŇKOVÁ LEKCE 3

- Rozvoj větné stavby
- „obrácená komunikace“
 - Klient se učí reagovat na sdělení komunikačního partnera, který svá sdělení, instrukce rovněž podporuje symboly
 - Pokyn – přines pastelky x já chci modrou pastelku
- Zapojování dalších členů
- Přívlastky – barvy, množství, místo
- S barvami postupujeme dle oblíbených
- Četnost výběru – červené pastelky, červená trička, červený bonbon

VÝUKOVÁ LEKCE 6

- Cílem je rozvoj schopnosti reagovat na náhlé otázky, s využitím dalších nosných sloves:
 - „já vidím“/“co vidíš?”
 - Já mám/co máš, co to je?
 - Já slyším/co slyšíš
 - Já cítím/co cítíš?
- Výběr z vidím x chci, otázku dostává na větném proužku od KP, musí být zvládnuto alespoň z 80 %
- Sociální odměna – pochvala, úsměv, povzbuzení, pohlazení

DOPLŇKOVÁ LEKCE 4

- Popis obrázků sloves
- Rozvoj obrázkové slovní zásoby ANO/NE
- Doplnování

VÝUKOVÁ LEKCE 7

- Komunikační kniha – doplněno o obrázky, které klienta obklopují
- Zásobník KP – stejné obrázky
- Rutinní postupy pro trénink spontánního komentování + sociální odměna
- Komentování viděného – podívej! Hele!, co to je?,
- Komentování zvuků, vůní – já slyším vysavač, já cítím kávu
- Další komentování –

NEJČASTĚJŠÍ CHYBY

- Přeskakování jednotlivých kroků

OBEČNÁ DOPORUČENÍ

- Udržovat spontánní žádost (od lekce 2)
- Podpora své řeči obrázky
- Udržovat používání větného proužku
- Procvičovat v různých seskupeních a kombinacích
- Podněcovat potřebu komunikace
- Začlenit VOKS do vzdělávání